

ԹՎԻՆԻՆԳ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐ

AM/14/ENP/ST/15

Հայաստանի ազգային վիճակագրական համակարգի ամրապնդում - II փուլ

ԱՌԱՔԵԼՈՒԹՅԱՆ ԶԵԿՈՒՅՑ

Զրի հաշիվների

վերաբերյալ

Գործողություն 6.7. Դանիայի վիճակագրության փորձը բնապահպանական
հաշիվների գծով

Առաքելությունն իրականացրել է

Պրն Լայֆ Հոֆմանը Դանիայի վիճակագրությունից

2017թ. փետրվարի 13-15-ը

Վերջնական տարբերակ

Հայաստանի Հանրապետության ազգային
վիճակագրական ծառայություն

**STATISTICS
DENMARK**

Փորձագետի կոնտակտային տվյալներ

Լայֆ Հոֆման

Դանիայի վիճակագրություն

Սեյրոգադե 11

Կոպենհագեն DK-2100

Դանիա

Հեռ. +45 39173496

Էլ-փոստ. lhf@dst.dk

Բովանդակություն

1. Ընդհանուր մեկնաբանություն	4
2. Գործողության սպասվող արդյունքը	4
3. Եզրակացություններ և առաջարկություններ	6
Հավելված 1. Տեխնիկական առաջադրանք	7
Հավելված 2. Առաքելության ծրագիր	9
Հավելված 3. Հանդիպումներին մասնակցած անձինք	10
Հավելված 4. SEEA Ձուր	11

Հապավումների ցանկ

ԵՄ	Եվրոպական միություն
ՀՀ ԱՎԾ	Հայաստանի Հանրապետության ազգային վիճակագրական ծառայություն
ՆՁՄՀ	ՏՀԶԿ/Ներքին ջրերի միացյալ հարցաթերթ
ՋՖՀՀ	Ջրի ֆիզիկական հոսքերի հաշիվներ
ԲՏՀՀ-Ձուր	Ջրի բնապահպանական-տնտեսական հաշվառման համակարգ
ՋՀ	Ջրի հաշիվներ
ՋՌ	Ջրային ռեսուրսներ
ՋՎ	Ջրի վիճակագրություն

1. Ընդհանուր մեկնաբանություն

Սույն առաքելության հաշվետվությունը պատրաստվել է «Հայաստանի ազգային վիճակագրական համակարգի ամրապնդում - II փուլ» ԹՎԻՆԻՂ ծրագրի շրջանակներում: Հաշվետվությունը վերաբերում է 6-րդ բաղադրիչի 5-րդ գործողության շրջանակներում իրականացված աշխատանքներին և սույն գործողության հետ կապված քայլերին, որոնք կիրականացվեն ըստ պլանավորվածի:

Առաքելության նպատակներն էին.

- Դանիայի վիճակագրությունում ջրի հաշիվների կազմման փորձը,
- ՀՀ ԱՎԾ-ի կողմից FUSUSI օժանդակությամբ ջրի հաշիվների կատարման վիճակի, առկա խնդիրների, խոչընդոտների ուսումնասիրություն,
- Ջրի հաշիվների ֆինանսական բաղադրիչի ՀՀ ԱՎԾ-ում ներդրման մեթոդաբանական մոտեցումների սահմանում,
- ՀՀ ազգային հաշիվների համակարգում ջրի հաշիվների դերն և նշանակությունը, կիրառելիության շրջանակները,
- Ջրի հաշիվների վերջնական արդյունքների հրապարակումը, /ձևաչափը, բովանդակությունը, պարբերականությունը և այլն/:

ԱԵ փորձագետը ցանկանում է իր անկեղծ շնորհակալությունն արտահայտել այն բոլոր պաշտոնատար անձանց և անհատներին, ում հետ հանդիպել է Հայաստանում իր գտնվելու ընթացքում՝ բարի և արհեստավարժ աջակցության և արժեքավոր տեղեկատվության համար: Դա մեծապես հեշտացրել է նրա աշխատանքը: Սույն զեկույցում տեղ գտած տեսակետները և դիտարկումները պատկանում են փորձագետներին և կարող են չհամընկնել ԵՄ, ՀՀ ԱՎԾ, Իստատի կամ Դանիայի վիճակագրության տեսակետների հետ:

2. Գործողության սպասվող արդյունքը

Հայկական համակարգի ներկայացում

Ներկայացվեց և քննարկվեց ջրի վիճակագրության և ջրի հաշիվների համար տվյալների հավաքագրման հայկական համակարգը:

Դանիական համակարգի ներկայացում

ՀՀ ԱՎԾ և մի շարք շահառուների ներկայացվեց ջրի վիճակագրության և ջրի հաշիվների համար տվյալների հավաքագրման դանիական համակարգը: Մասնակիցների կողմից քննարկվեց դանիական մեթոդաբանությունը: Դանիական մեթոդաբանության որոշ մասեր մեծապես տարբերվում են հայկական մեթոդաբանությունից, ինչը բխում է տվյալների հասանելիության տարբերություններից: Սակայն բնապահպանական-տնտեսական հաշիվների գծով դանիական աշխատանքը, արդյունքների տարածումը և դրանց հաղորդակցումը արտաքին շահառուներին կարող է ոգեշնչել ՀՀ ԱՎԾ-ին:

Մեթոդաբանության քննարկում

Քննարկվեց SEEA-ջուրը (ջրի բնապահպանական-տնտեսական հաշվարկման համակարգը): Չնայած դանիական ջրի հաշիվները հիմնված են ուղեցույցի վրա, սակայն չեն հետևում դրանում նշված շատ մանրամասների: Հետևաբար ուղեցույցի աղյուսակները չեն կիրառվել դանիական աշխատանքում:

Հետևաբար կոնկրետ աղյուսակների մանրամասն քննարկումը հետաձգվել է: Համապատասխան աղյուսակներն ընդգրկված են հավելված 4-ում և կբացատրվեն ստորև:

Աղյուսակ V.3 Ջրամատակարարման և ջրօգտագործման հիֆրիդային հաշիվներ

Շարք N 1. Ընդամենը թողարկում և մատակարարում. Ցուցանիշները կարող են ստացվել (ֆինանսական) ազգային հաշիվներից, եթե անհրաժեշտ է, ԱՀ աշխատակիցների հետ համագործակցությամբ: Դանիական արժեքները տեղադրված են www.statbank.dk/nabp69-nu: Ամենավերջին 2015թ. համար ցուցանիշները բացակայում են միայն 37-ի համար:

Շարք N 1a և 1b-ը ջրի ֆինանսական հաշիվներում են և արտացոլում են ջրամատակարարման և և ջրօգտագործման արժեքը 36 և 37, ինչպես նաև այլ սեկտորներում:

Շարք N 2. Միջանկյալ սպառում և օգտագործում. Ցուցանիշները կարող են ստացվել (ֆինանսական) ազգային հաշիվներից: Դանիական արժեքները տեղադրված են www.statbank.dk/nabp69-nu: Ամենավերջին 2015թ. համար ցուցանիշներ չկան միայն 37-ի համար:

Շարք N 2a և 2b-ը ջրի ֆինանսական հաշիվներում են և արտացոլում են ջրի սպառումը և հոսքաջրերի ծառայությունները 36 և 37, ինչպես նաև այլ սեկտորներում:

Շարք N 3. Ավելացված արժեքն ընդամենը. Հաշվարկված է կամ կարող է ստացվել (ֆինանսական) ազգային հաշիվներից: Դանիական արժեքները տեղադրված են www.statbank.dk/nabp69-nu: Ամենավերջին 2015թ. համար ցուցանիշներ չկան միայն 37-ի համար:

Շարք N 4, 5, և 6. Համախառն ֆիքսված կապիտալի ձևավորում և մարվող պաշարներ. Ցուցանիշները կարող են հասանելի լինել (ֆինանսական) ազգային հաշիվներից: Դանիական արժեքները տեղադրված են www.statbank.dk/nabp69-nu: Ամենավերջին 2015թ. համար ցուցանիշներ չկան միայն 37-ի համար:

Շարք N 7 և 8. Ջրի ընդամենը օգտագործում և ջրի ընդամենը մատակարարում. Ջրի սպառման և ջրահեռացման ցուցանիշները ջրի ֆիզիկական հոսքերի հաշիվներից:

Շարք N 7a և 7b. Ցուցանիշներ ջրի ֆիզիկական հոսքերի հաշիվներից. Ջրառ/ջրառ սեփական օգտագործման համար, ինչպես նաև գնված ջրի ծավալը:

Շարք N 8a և 8b. Ցուցանիշներ ջրի ֆիզիկական հոսքի հաշիվներից. այլ կազմակերպություններից ստացած ջուր/ջրահեռացում դեպի կոյուղի, ինչպես նաև ուղղակի հեռացում դեպի շրջակա միջավայր:

Շարք N 9. COD-ի ընդամենը համախառն արտանետումներ. Ցուցանիշներ ջրի ֆիզիկական հոսքերի հաշիվներից:

Աղյուսակ V.5. Պետական հաշիվները ջրի կոլեկտիվ սպառման ծառայությունների համար
Դանիական բնապահպանական-տնտեսական հաշիվներում նույնանման արդյունքները ներկայացված են www.statbank.dk/mreg22-nu: Դանիական աղյուսակն ընգրկում է օր. հողի, ստորերկրյա և մակերևութային ջրերի պաշտպանության նպատակով հոսքաջրերի կառավարումը: Ջրամատակարարումն ընդգրկված չէ դանիական աղյուսակում, սակայն այն կրնա գրավել որպես Պետական կորպորացիաներ: Տվյալները կազմվում են որպես պետական հաշիվների մաս համայնքների, տարածաշրջանների և կառավարության

համար: Դանիական աղյուսակում շարքերը տարբերվում են մանրամասների մակարդակով V.5 աղյուսակից:

3. Եզրակացություններ և առաջարկություններ

Այցի ընթացքում ներկայացված նյութերից և քննարկումներից ելնելով արվել են հետևյալ եզրակացությունները.

- ՀՀ ԱՎԾ և նախարարությունների/պետական գործակալությունների միջև առկա է լավ համագործակցություն կապված բնապահպանական տվյալների մուտքի հետ
- ՀՀ ԱՎԾ-ն լավ տվյալներ ունի ջրի ֆիզիկական հոսքերի հաշիվների վերաբերյալ
- ՀՀ ԱՎԾ-ն վարում է կառուցողական երկխոսություն տնտեսական բաժինների հետ ջրի ֆինանսական հաշիվների վերաբերյալ տվյալների առնչությամբ
- Ընդհանուր տպավորությունը իտալացի փորձագետների հետ ջրի հաշիվների շարունակական մշակման վերաբերյալ շատ լավն է
- SEEA ջրի հաշիվների աղյուսակները տալիս են լավ և համակարգային պատկերացում ջրի հաշիվների վերաբերյալ, սակայն հեշտ չէ աղյուսակները հասկանալը և, դժվար է դրանք սպառողներին հաղորդակցելը:

Եվ **առաջարկությունները** ներկայացվում են ստորև.

- Շարունակել աշխատանքը տվյալների փոխանակման համար ստանդարտացված համաձայնագրերի գծով (փոխըմբռնման հուշագրեր) բնապահպանական վարչական տվյալներ տիրապետողների հետ՝ ապահովելու տվյալների բավարար տրամադրում ժամանակին և պահանջվող որակով ապագայում
- Շարունակել աշխատել ջրի հաշիվների մշակման վրա, ինչպես արդեն պլանավորված և ծրագրված է իտալացի փորձագետների հետ Թվինինգ ծրագրի շրջանակներում
- Շարունակել ուսումնասիրել և նկարագրել տվյալները ”ջրամատակարարման համակարգում ջրի տեղափոխման ընթացքում ջրի կորուստների” գծով (Աղյուսակ 3)
- Ընդհանուր առմամբ բարելավել տվյալների որակը և մանրամասների մակարդակը
- Գրել ներքին ձեռնարկ բնապահպանական հաշիվների արտադրման և տարածման վերաբերյալ
 - Ապահովել գործընթացների, հաշվարկային մեթոդների և տարբեր աղբյուրներից տվյալների համադրման եղանակների փաստաթղթավորում
 - Ապահովել կայունություն և փոխկապակցվածություն
- Գրել արտաքին փաստաթուղթ/զեկույց, որը փաստաթղթավորում է կիրառվող տվյալների աղբյուրները, տվյալների որակը, հաշվարկային մեթոդաբանությունը որպես տարածման ռազմավարության մաս
- Հաստատել տարեկան հանդիպումներ ներքին և արտաքին շահառուների հետ՝ քննարկելու բնապահպանական տվյալների կարիքները և ապագայի համար տեսլականը
- Հաստատել կառավարող կոմիտե ներքին շահառուների հետ

Հավելված 1. Տեխնիկական առաջադրանք

Տեխնիկական առաջադրանք ԵՍ Թվինինգ ծրագիր AM/14/ENP/ST/15 2017 թ. փետրվարի 13-15
--

Բաղադրիչ 6. Ջրի հաշիվներ

Գործողություն 6.7 Դանիայի վիճակագրության փորձը բնապահպանական հաշիվների վերաբերյալ

0. Բաղադրիչի պարտադիր արդյունքները և չափանիշները.

Պարտադիր արդյունքները.

- Կազմված ջրի հաշիվներ (2017թ. հուլիս)

Չափանիշներ.

- Ջրի հաշիվների համար տվյալների աղբյուրների (հասանելիության, տեղեկատվական հոսքի) գույքագրման սահմանում (2016թ. ապրիլ)
- Ջրի հաշիվների մշակված մեթոդաբանություն (2017թ. հունվար)
- Իրականացված հանդիպում շահագրգիռ կողմերի հետ (2017թ. հուլիս)
- Կազմված ջրի հաշիվներ (2017թ. հուլիս)
- ՀՀ ԱՎԾ վերապատրաստված անձնակազմ ջրի հաշիվները կազմելու գծով (2017թ. հուլիս)

1. Գործողության նպատակը

- Դանիայի վիճակագրությունում ջրի հաշիվների կազմման փորձը
- ՀՀ ԱՎԾ-ի կողմից ԻՍՏԱՏԻ օժանդակությամբ ջրի հաշիվների կատարման վիճակի, առկա խնդիրների, խոչընդոտների բացահայտում
- Ջրի հաշիվների ֆինանսական բաղադրիչի ՀՀ ԱՎԾ-ում ներդրման մեթոդաբանական մոտեցումների սահմանում
- ՀՀ ազգային հաշիվների համակարգում ջրի հաշիվների դերն և նշանակությունը, կիրառելիության շրջանակները:

Ջրի հաշիվների վերջնական արդյունքների հրապարակումը, /ձևաչափը, բովանդակությունը, պարբերականությունը և այլն/:

2. Գործողության սպասվող արդյունքը

- Հայաստանում ջրի հաշիվների զարգացման ընթացիկ կարգավիճակի գնահատում
- Քննարկել Դանիայի վիճակագրության փորձը
- Առաջարկություններ, թե ինչպես պետք է առաջ ընթանալ

3. Մասնակիցները

ՀՀ ԱՎԾ

Բաղադրիչի ղեկավարներ

- Պրն. Յուրիկ Պողոսյան
- Տկն. Նելլի Բաղդասարյան

ՀՀ ԱՎԾ աշխատակիցներ.

- Տկն Նաիրա Մանդալյան – աշխատանքների պատասխանատու, աշխատանքային խմբի ղեկավար
- Տկն Անի Համբարձումյան
- Տկն Աստղիկ Պողոսյան
- Մակրոտնտեսական ցուցանիշների և ազգային հաշիվների բաժնից
- Ֆինանսների վիճակագրության բաժնից
- Ճյուղային բաժիններից /ըստ անհրաժեշտության/

Հրավիրված կինն և նախապայմաններ

- ՀՀ բնապահպանության նախարարությունից
- ՀՀ ֆինանսների նախարարությունից

Անվտանգություն

Պրն. Լայֆ Հոֆման, Դանիայի վիճակագրական ծառայության փորձագետ

Հավելված 2. Առաքելության ծրագիր

Ժամանակ	Վայր	Միջոցառում	Նպատակ/մանրամասներ
Երկուշաբթի (13/2) (սկիզբը ժամը 14:00)	ՀՀ ԱՎԾ	Հանդիպում ՇԵ բաղադրիչի ղեկավարի և ՇԵ փորձագետների հետ	Շաբաթվա ծրագրի քննարկում ԻՍՏԱՏԻ օժանդակությամբ ՀՀ ԱՎԾ-ում ջրի հաշիվների զարգացման ընթացիկ վիճակի ներկայացում ՇԵ կողմից:
Երեքշաբթի, առավոտ (14/2)	ՀՀ ԱՎԾ	Հանդիպում ՇԵ բաղադրիչի ղեկավարի և ՇԵ փորձագետների հետ	Ջրի հաշիվների մեթոդաբանության և կազմման ներկայացումը ԱԵ փորձագետների կողմից և վերջիններիս կիրառականությունը Դանիայի վիճակագրությունում:
Երեքշաբթի, կեսօրից հետո (14/2)	ՀՀ ԱՎԾ	Հանդիպում ՇԵ բաղադրիչի ղեկավարի և ՇԵ փորձագետների հետ	Ջրի հաշիվների ֆինանսական բաղադրիչի կազմման մեթոդաբանական հարցերի քննարկումներ, ՀՀ ԱՎԾ-ում դրանց ներդրման հնարավորությունները, համապատասխան ելքային աղյուսակների ձևաչափերի և բովանդակության սահմանումը:
Չորեքշաբթի, առավոտ (15/2)	ՀՀ ԱՎԾ	Հանդիպում ՇԵ բաղադրիչի ղեկավարի հետ	Քննարկումներ կապված ջրի հաշիվների վերջնական արդյունքների հրապարակման ձևաչափի, բովանդակության, պարբերականության հետ:
		Զպլանավորված հանդիպումներ	Վերջնակա նպարգաբանումներ ՇԵ փորձագետների հետ, հաշվետվության պատրաստում և ներկայացում ՇԵ ծրագրի ղեկավարին:
Չորեքշաբթի, կեսօրից հետո (15/2)	ՀՀ ԱՎԾ	Հանդիպում ՇԵ ծրագրի ղեկավարի հետ	Եզրակացությունների և որոշումների ներկայացում ՇԵ ծրագրի ղեկավարին

Հավելված 3. Հանդիպումներին մասնակցած անձինք

ՀՀ ԱՎԾ.

Պրն Յուրիկ Պողոսյան, ՀՀ վիճակագրության պետական խորհրդի անդամ
Տկն Անահիտ Սաֆյան, ՀՀ վիճակագրության պետական խորհրդի անդամ
Տկն Նելլի Բաղդասարյան, Սոցիալական ոլորտի և բնապահպանության վիճակագրության բաժին
Տկն Նաիրա Մանդալյան, Սոցիալական ոլորտի և բնապահպանության վիճակագրության բաժնի առաջատար մասնագետ
Անի Համբարձումյան, Սոցիալական ոլորտի և բնապահպանության վիճակագրության բաժնի կրտսեր մասնագետ
Տկն Աստղիկ Պողպոմոզովա, վիճակագիր, Սոցիալական ոլորտի և բնապահպանության վիճակագրության բաժին
Տկն Նադեժդա Ասվաճատուրովա, գլխավոր մասնագետ, մակրոտնտեսական ցուցանիշների և ազգային հաշիվների բաժին

Արտաքին շահառուներ.

Տկն Գոհար Հարությունյան, Թեստավորման և ծրագրավորման մասնագետ, ՀՀ բնապահպանության նախարարության «Տեղեկատվական վերլուծական կենտրոն» ՊՈԱԿ

ԹՄԽ ԹԻՄ.

Պիտեր Բոնաստեդ Անան Հանսեն, Թվինինգի մշտական խորհրդատու
Լիանա Աթոյան, ԹՄԽ օգնական
Անուշ Պողոսյան, ԹՄԽ թարգմանիչ

Հավելված 4. SEEA Ջուր

Table A1.4
Hybrid account table for supply and use of water (*physical and monetary units*) (chap. V)

	Industries (by SIC category)							Rest of the world	Taxes less subsidies on products, trade and transport margins	Actual final consumption		Capital formation	Total
	1-3	5-33, 41-43	35		38, 39, 45-99	37	36			Households	Government		
			Total	(of which) Hydro									
1. Total output and supply (monetary units)													
of which:													
1.a. Natural water (CPC 1800)													
1.b. Sewerage services (CPC 941)													
2. Total intermediate consumption and use (monetary units)													
of which:													
2.a. Natural water (CPC 1800)													
2.b. Sewerage services (CPC 941)													
3. Total value added (gross) (= 1 - 2) (monetary units)													
4. Gross fixed capital formation (monetary units)													
of which:													
4.a. For water supply													
4.b. For water sanitation													
5. Closing stocks of fixed assets for water supply (monetary units)													
6. Closing stocks of fixed assets for sanitation (monetary units)													
7. Total use of water (physical units)													
7.a. Total abstraction													
of which:													
7.a.1. Abstraction for own use													
7.b. Use of water received from other economic units													
8. Total supply of water (physical units)													
8.a. Supply of water to other economic units													
of which:													
8.a.1. Wastewater to sewerage													
8.b. Total returns													
9. Total (gross) emissions (physical units)													

Note: Dark grey cells indicate zero entries by definition.

Table A1.6

Government account table for water-related collective consumption services (*chap. V*)

	Government (ISIC division 84) (by Classification of the Functions of the Government category)			
	05.2 Wastewater management	05.3 (part) Soil and groundwater protection	05.6 Environmental protection not elsewhere classified	06.3 Water supply
1. Costs of production (= 1.a + 1.b)				
1.a. Total Intermediate consumption				
1.b. Total value added (gross)				
1.b.1. Compensation of employees				
1.b.2. Consumption of fixed capital				